

ארבעה צריכים חיזוק (ברכות לב:) - שיתחזק אדם בהם תמיד בכל כחו (רש"י)

729

משיחות רשכבה"ג מרן ראש הישיבה הגרי"ג אדלשטיין זללה"ה • כי תצא - אלול תשפ"ה

כתוב בהמשך שם "לא נפלאות היא ממך ולא רחוקה היא", דהיינו שזה לא קשה, ואפשר לעשות תשובה בנקל, ולכן אין להתיימש, אלא צריך להתחיל לברר ולעשות תשובה!

לימוד ספר שערי תשובה באלול

ובאמת ספר-המוסר שרגילים ללמוד באלול הוא 'שערי תשובה', ויש שם ארבעה שערים: בשער הראשון מבאר את עשרים עיקרי התשובה, ובשער השני מבאר ששה דרכים המעוררות לתשובה, שהם סיבות המעוררות את האדם לתשובה, ובשער השלישי מבאר את המדרגות של כל המצוות, מה זה מצוות דרבנן, ומה זה מצוות עשה, לאו הניתק לעשה, לאו שאין בו מעשה ולא שיש בו מעשה, אזהרות התלויות בלב, מיתה בידי שמים ומיתה בית דין, עד המדרגה העשירית של אלו שאין להם חלק לעולם הבא, ויש שם רשימה גדולה מאד.

וכבר אמרתי פעם שבמדרגה העשירית כתוב דבר אחד שאיני רוצה לדבר עליו, שיש כת הנקראים 'שונאי השם', וכתוב שם שבעה דברים שהם לא דיבור ולא מעשים, רק בלב יש איזה מחשבות, הרהורים בלב, ורבינו יונה כותב שם שיכול להיות אפילו אדם שומר תורה ומצוות ועושה חסד ומקיים תרי"ג מצוות, אבל בלב יש לו מחשבה שנקרא בה שונא השם רח"ל, איני רוצה לומר את זה ומי שרוצה יכול לעיין שם (אות קס), ומרן המשגיח זללה"ה היה מדבר על זה, שרואים ברבינו יונה שם שאפשר להפסיד עולם הבא ממחשבה אחת שבלב, ואמנם אפשר לחזור בתשובה, אם מתחרטים ועושים תשובה, אבל אם לא עושים תשובה מפסידים את העולם הבא רח"ל.

בענייני הפרשה

"כי יהיה לאיש בן סורר ומורה" (כא, יח).

באלול תשס"א כשלמדו בישיבה פרק 'בן סורר ומורה' עמד רבינו בשיחתו על לימוד של חיזוק מן הפרשה:

נזכיר דבר גדול מאד ופשוט מאד שצריך תמיד לחזור ולהזכיר, שיש ענין של זיכוי הרבים, שנותן זכויות גדולות מאד, עד כדי כך שאמרו חז"ל (אבות ה, יח) כל המזכה את הרבים אין חטא בא על ידו, כלומר שבזכות זיכוי הרבים ניצלים אפילו מ'חטא' בשגגה, וזוהי לסיעתא דשמיא שאין לשער.

וכיצד עושים זיכוי הרבים? אפילו בלי שום מעשים של השפעה, אם אדם מתנהג בצורה נכונה זה משפיע ממילא על מי שנמצא בסביבתו! וגם להיפך אם אחד מתנהג בצורה לא טובה זה גם משפיע, וכשנמצאים בתוך ציבור כל אחד הוא משפיע ומושפע, משפיע לטובה ומושפע לטובה, ויכול להיות גם להיפך.

ומצינו ענין זה גם בפרק 'בן סורר' הנלמד כעת בסדרי הישיבה (סנהדרין עא, ב) שבן סורר ומורה אינו חייב עד שיאכל בחבורה שכולה סריקין, ופירש רש"י: שכולה סריקין - ריקים, שירגילוהו בכך, אבל אם יש בחבורה אדם הגון, בכי האי גוונא לא ממשך ואינו נעשה בן סורר ומורה, ע"כ.

ומבואר שאם היה אדם אחד הגון בין החבורה שלו, שנמצא ואוכל איתם אבל הוא הגון ואינו סריקין, אזי הבן סורר ומורה כבר לא ימשך אחרי תאוותו, כי הוא רואה את האדם הגון איך שהוא אוכל כמו אדם הגון, ובהכרח זה משפיע עליו, ואף על פי שבינתיים הוא זולל וסובא, אבל הוא לא ימשך הלאה, כי האדם הגון משפיע עליו, אפילו אדם אחד הגון שנמצא בחברה של ריקים ופוחזים משפיע עליהם!

וזהו הזיכוי הרבים שכל אחד יכול לזכות, ובעמדתו עתה בחודש אלול בודאי צריכים להוסיף זכויות, ומי ששומר את סדרי הישיבה הרי הוא זוכה לעצמו וזוכה לאחרים ומזכה את הרבים, וכל סדרי הישיבה מסודרים בצורה שהיא לטובת כל הציבור, וזו זכות גדולה והכנה ליום הדין.

הרגשת האלול בדורות קודמים

*אנו נמצאים בחודש אלול, ובדרך כלל באלול תמיד יש התעוררות, כי עכשיו אלול! ובעבר הרגישו את זה מאד.

וסיפר לי אדם מבוגר מה שהיה בזמנו לפני יותר ממאה שנה, שהיו נוסעים בעגלות עם עגלונים, להעביר משאות או מעיר לעיר, והעגלונים בשוק היו מחכים שמישהו יבוא, ולפעמים היו מתקוטטים ביניהם, והם היו אנשים פשוטים ביותר, שכל החכמה שלהם היה רק לרתום את הסוס ולהצליף עליו עם השוט, אבל באלול כשהיה איזה מריבה ביניהם, היה אחד אומר לשני: **הרי היום אלול, ואיך אתה מדבר!** כך היה מפחיד אותו, העגלון הפשוט ביותר, שהיה עם הארץ גמור, אלול היה מפחיד אותו, כך היה המציאות.

מדוע אין להחשיב עצמו לצדיק

וכיום פחות מרגישים את זה. סיפר לי רב אחד מתל אביב, שיש לו שם בית כנסת והוא אומר שיעורים לבעלי בתים, ויש ביניהם כמה בעלי בתים יותר חשובים, ופעם נזדמן לו באלול ללכת עם האחד הכי חשוב שביניהם, שהיה אדם רציני ותמיד בא לשיעור, והלך איתו כנראה בדרך אחרי השיעור, ואמר לו הרב, עכשיו אלול וצריכים להתחזק... ונענה אותו אדם, במה להתחזק? אצלי כל השנה זה כמו אלול ואין לי צורך בשום חיזוק, כל היום מסודר ומתוכנן אצלי, עם תפילות ועם כל מה שצריך, ואין לי במה להתחזק, כך הוא חשב שהוא צדיק.

ובאמת גם אני בילדותי חשבתי שאני צדיק, ושמעתי שיש ספרי מוסר, אבל פחדתי לפתוח אותם ולקרוא בהם, כי מי יודע מה שכתוב שם, במסילת ישרים, ובראשית חכמה על הגיהינום (ויש שם 'מסכת גיהינום' בשער היראה פרק י"ג), פחדתי מספרי מוסר, עד שפעם אחת, כנראה שזה היה מן השמים, נזדמן לי לפתוח 'חיי אדם' בהלכות ראש השנה ויום כיפור, שיש שם דברי חיזוק על מה לחזור בתשובה, ומסביר שם מה הם החטאים שעלולים להיכשל בהם, כזה חטא וכזה חטא וכזה חטא, הרבה מיני חטאים.

ונוכחתי לראות שאני בכלל לא צדיק, וגם אני נכשל בחלק מהדברים האלה, ואמנם נכון שאני מתפלל, אבל האם התפילה בכוונה כמו שצריך? וברכת אבות? וביטול תורה? ולשון הרע? ועוד כל מיני דברים כאלה, אינני זוכר כעת את הפרטים, אבל ראיתי הרבה דברים שיש לי מה לתקן, **ולא הצטערתי על זה, אלא שמחתי! כי עכשיו אני יודע מה לתקן ויודע את הבעיה שיש לי, וכך קיבלתי טעם במוסר**, כי בספרי המוסר כתוב מה שצריך לתקן, וצריכים לדעת את זה.

להתבונן בפרטות מה צריך לתקן

וראיתי שגם מרן המשגיח זללה"ה כותב על זה באור יחזקאל (אלול) כי הבעיה היא שלא חושבים, והשכל אינו פועל, שהרי כל אדם בטוח שיש לו מה לתקן, ולא מדובר באנשים שחושבים עצמם למושלמים כאותו בעל הבית שהזכרנו... אלא כל אחד מבין שיש לו משהו שצריך לתקן ואף אחד לא חושב עצמו לצדיק גמור, ואם ישאלוהו במה אתה רשע ומדוע איך צדיק, הוא ישיב בפליאה, וכי אני צדיק, הרי בודאי שאינני צדיק, אבל אם ישאלוהו ומדוע לא, אמור נא מהו החטא שלך, הוא שוב יאמר, בודאי יש לי הרבה חטאים, ואין צריך לפרט, כי הרי אינני לומד מוסר ובודאי שיש לי חטאים... אבל אם יחזרו וישאלוהו, אף על פי כן, תגיד מה הם החטאים, הוא לא יידע להשיב! ומאחר שאינו יודע מה הם החטאים, כיצד יחזור בתשובה עליהם!?

לכן מי שהוא בעל שכל מתחיל לחשוב מה לתקן עכשיו, ולכל הפחות פרט אחד שצריך תיקון, כי אם רק יהיה בטוח שהוא רשע ולא יחשוב לתקן כלום, רק יבוא מזה לייאוש, וייתייש מעצמו, והייאוש הוא נגד השכל, כי הרי יש תשובה, ואפשר לחזור בתשובה, יש שערי תשובה ויש מצות התשובה, כמו שכתוב (דברים ל, יא) "כי המצוה הזאת אשר אנכי מצווך היום", ופירש הרמב"ם שזה נאמר על מצות התשובה, ועל זה

* מתוך שיחה שנאמרה בר"ח אלול תשע"א.

חיזוק בימי ששי ושבת באלול

מדי שנה בחודש אלול היה רבינו מאריך בדברי הדרכה לתלמידים החדשים שנכנסו ליישובה, והרבה פעמים ייחד את הדיבור על החיזוק הנצרך ביום ששי ושבת. להלן דברים שנאמרו בסוף השיעור היומי יום חמישי לסדר שופטים ד' אלול תשס"ח.

ברצוני לעורר על דבר אחד שחשוב עכשיו לדעת, אנו עומדים כבר ביום חמישי, ומחר יהיה יום ששי, ואחר כך שבת, וידוע שיום ששי ושבת זה זמן שצריך חיזוק.

ואמנם יש כאלה שהם כבר מחזקים, ויש גם ילדים כאלה בחדרים, כמו ששמעתי מעשה שהיה בילדים במקום אחד שהיו לומדים בכל ששי ושבת שמונה עשרה שעות, בזמנים הפנויים, ילדים בחיידר לפני בר מצוה, למדו שמונה עשרה שעות בששי ושבת! והם אכלו סעודת שבת עם זמירות, וישנו כמה שצריך לישון, והספיקו עוד ללמוד שמונה עשרה שעות, תשע שעות בכל יום, כי ביום ששי ושבת יש ארבעים ושמונה שעות, ונשאר עוד הרבה זמן, חוץ מהשמונה עשרה נשארו עוד שלושים שעות, וגם אחרי שישינים כמה שצריך ומתפללים, יש עוד מספיק זמן לזמירות שבת וסעודת שבת.

וחשוב מאד לדעת את זה ולהתחזק בששי ושבת, וזו זכות מיוחדת, מצד שני עניינים, ראשית כי יש את קדושת השבת, וגם ערב שבת זה הכנה לשבת והוא כבר קרוב ושייך לשבת, וקדושת התורה שלומדים בשבת היא הרבה יותר מכל השבוע, וכבר כתבו בספרים בשם המקובלים (בן איש חי שמונת שנה ב') ששכר המצוות שעושים בשבת הוא פי אלף ממה שעושים ביום חול, כי קדושת השבת מקדשת, וגם ערב שבת הוא זמן שכבר קרוב לשבת ויש בו מהשפעת קדושת השבת.

ועוד ענין יש בזה, כי יש רבים שמתרפים ביום ששי ושבת, ומי שמתחזק בזמן שיש רפיון נוטל שכר כנגד כולם, כמו שאמרו (ירושלמי סוף ברכות) אם ראית את הבריות שנתייאשו ידיהן מן התורה מאד עמוד והתחזק בה ואתה נוטל שכר כולם, מאי טעמא? הפרו תורתך עת לעשות להשם, ע"כ, והיינו שבזמן שיש רפיון מתורה, בבחינת 'הפרו תורתך', זהו העת להתחזק ולעשות להשם, ומי שמתחזק בזמנים כאלו שכרו גדול מאד כנגד כולם.

וכמו שאמרו חז"ל על אברהם אבינו (אבות ה, ב) עשרה דורות מנח ועד אברהם וכו' שכל הדורות היו מכעיסין ובאין עד שבא אברהם וקיבל שכר כולם, ולכאורה מהו 'שכר כולם', הרי הם היו מכעיסין ובאין ולא מגיע להם שום שכר? אלא הביאור הוא שקיבל את השכר שהיו מקבלים כל העשרה דורות אם הם היו צדיקים, ונטל שכר כולם כאילו שהם היו צדיקים, ויש הסברים מדוע זה כך, אבל על כל פנים צריכים לדעת שכך זה בזמנים שיש רפיון, שכל מי שמתחזק ולומד נוטל שכר כולם! ומקבל גם את השכר של אלו שלא למדו כאילו שהם למדו.

ולכן כדאי מאד, ובמיוחד באלול, בודאי זכות גדולה מאד היא להתחזק ביום ששי ושבת ולנצל את השעות כמה שאפשר, עם סדרים ועם חברותות, ואם קובעים מה ללמוד דברים קבועים ומסודרים אפשר להספיק הרבה, הרבה בכמות והרבה באיכות! וזה גם הרבה מצוות וזכות לימים הנוראים.

ושמעתי פעם או שראיתי כתוב באיזה מקום*, שאם רוצים להתחיל לדעת מה צריך לתקן, איפה חסר תיקון וכיצד לתקן, צריכים ללמוד את השער השלישי בשערי תשובה.

וגם השער השני מבאר את הדרכים המעוררות לתשובה, וכתב שם ששה דרכים בזה, הא' כשבאים על האדם צרות וייסורים, והב' בהגיע ימי הזקנה, והג' כשאומרים לו דברי תוכחה ומוסר, והד' שהוא מעצמו רואה וקורא דברי מוסר, והה' להתעורר מעשרת ימי תשובה, והו' לחשוב על יום המיתה כמה זמן נשאר לו וכמו שאמרו (ברכות ה, א) יזכיר לו יום המיתה, ואמרו (שבת קנ"ג, א) ישוב היום שמא ימות למחר, והדברים האלו מפחידים ומעוררים לתשובה.

התעוררות מכוח זכירת ההשגחה

אמנם כתב בתחילת השער השני שם כי הכי טוב הוא להתעורר מעצמו, בלי כל הסיבות האלה, להתעורר על ידי 'זכירת השם יתברך', ולחיות תמיד עם הזכירה שיש השגחה ואין מקרה, ועל כל מעשה לעשות חשבון האם זה כדון או שלא כדון, והאם זה חטא או לא חטא, כל מעשה וכל דיבור וגם מחשבות, מה לחשוב עכשיו, יש מחשבות בטלות ויש מחשבות של מצוות, דברים שאפשר לחשוב עליהם, כגון חשבון הנפש שצריכים לעשות, ואם אדם חי עם חשבון מפני שיש השגחה וכמו שאמרו (אבות ב, א) דע מה למעלה ממך עין רואה ואוזן שומעת וכל מעשיך בספר נכתבים, זה נקרא 'שויתי השם לנגדי תמיד', וזהו זכירת השם יתברך, ונעשה בזה אדם אחר לגמרי!

ובשער השלישי (אות כז) כתב עוד על זכירת השם יתברך "מן האזהרות התלויות בלב הישמר לך פן תשכח את השם אלוקיך וכו', הוזהרנו בזה לזכור את השם יתברך בכל עת, וחיוב האדם להשתדל לקנות לנפשו תמיד ההנהגות המחויבות מן הזכירה, כמו היראה והצניעות וקישוט המחשבות וטכסים המידות, כי זרע הקודש ישיגו כל הנהגה נאווה והמעטירה בעליה מזכירת השם יתברך, כמו שנאמר בהשם יצדקו ויתהללו כל זרע ישראל", עכ"ד. ואמנם הסמ"ג פירש הפסוק הישמר לך פן תשכח – שהוא אזהרה על גאווה המביאה לשכחת השם, אבל רבינו יונה פירש שזו אזהרה על זכירת השם יתברך בכל עת, לחיות עם זכירת ההשגחה בכל רגע ורגע!

וזהו ענין 'שויתי' שכתוב בשולחן ערוך אורח חיים בסעיף הראשון, ובתחילה כתב המחבר שם "יתגבר כארי לעמוד בבוקר לעבודת בוראיו", והיינו זריזות לעבודת הבורא בקום ועשה, בידיים ובמעשים, והרמ"א הוסיף על זה ממורה נבוכים להרמב"ם "שויתי השם לנגדי תמיד זה כלל גדול בתורה ובמעלות הצדיקים אשר הולכים לפני האלוקים", וזהו הזכירה, לזכור תמיד את ההשגחה.

ומן הגר"ד פוברסקי זללה"ה אמר פעם כי העצה בחודש אלול היא 'לזכור שהיום אלול', וכשזוכרים שהיום אלול בודאי זה משפיע מאד ומזכיר לעסוק בתשובה כל אחד כפי הבנתו, על ידי מחשבות והתבוננות.

תשובה – לעסוק בביקורת עצמית

וכבר סיפרתי על אברך אחד שאמר לי, שהוא חושב בכל יום 'שלוש מחשבות של מוסר', שלוש מחשבות קצרות שלא לוקחות הרבה זמן: הא' מה עם התורה שלו, איך הוא לומד, האם הוא לומד כראוי, וב' מחשבה על התפילה שלו, איך הוא מתפלל, וג' מחשבה על בין אדם לחברו ומידות טובות, איך הוא מתנהג עם אנשים, האם הוא פוגע ומצער או לא, והאם יש מישחו שנפגע ממנו.

וסיפר לי אדם אחד שהוא פעם עשה טובה למישהו, ואחר כך אמר לו השני, אתה עושה לי את הטובה 'לשם מצוה', כי אתה רוצה מצוה ולכן אתה עושה אותה, ואינך עושה מתוך אהבת הבריות וחסד, ולא מפני שאתה חושב עלי ודואג לי ואוהב אותי, אלא כי אתה רוצה מצוה, ומצאת דרך לקיים את המצוה על ידי שמצאת אותי, ובאמת זה היה

* בספר אור ישראל להגר"ס (מכתב ז') כתב "כן גם באלול, אם כי העת קצר, יראה ללמוד הספר הקצר כמו שערי תשובה לרבינו יונה וכיוצא, המדבר כמעט מכל שרשי מצוות ועבירות", ובאור יחזקאל מכתבים (רצ"ז) "מה מאד צריך האדם ללמוד בימים אלו שערי תשובה של רבינו יונה ז"ל, ועיקר שער השלישי" ... ובאור יחזקאל אלול (עמ' כא) "וביותר נראה לי שמחויבים אנו ללמוד את המדרגה העשירית בשער השלישי, שבו מבאר רבינו יונה אותם שאין להם חלק לעולם הבא, וכל שלא למד אינו יודע היכן מצבו בעולם", ועיין עוד אור יחזקאל אלול עמ' ל' ועמ' פ"ו.

נכון, וכאב לו מאד, והיה אכפת לו מדוע אינני עושה את הטובה מתוך אהבת הבריות, והתחיל לחשוב על זה והשתנה מאד.

וזה נקרא תשובה, שעוסקים בביקורת עצמית, עם הבנה והרגשים כאלה, ובישיבות יש לזה סדר מוסר קבוע חצי שעה בכל יום, ושמעתי על אחד שלא למד מוסר כלל, ואחר כך הבין שכדאי לו ללמוד מוסר, והתחיל ללמוד בקביעות בספר העיקרים, שהוא ספר של אמונה, וזהו זכירת השם יתברך, שויתי השם לנגדי תמיד, והוא מרגיש טעם בזה, ומרגיש שזה משנה את כל החיים שלו, שהתפילה היא אחרת וכל המחשבות הם אחרת לגמרי.

אלו הם הדברים שיכולתי לומר עכשיו, ולמעשה יש לנו דרכים להתחזק ולזכות לכתובה וחתימה טובה, לשנה טובה ומתוקה, לכן אל דאגה, וכולם יכולים להיות בשמחה!

מוקדש ללידינו החתן המופלג **אברהם דוד קורלנסקי** נ"ו
מתלמידי מרן רבינו זללה"ה לרגל שמחת אירוסיו בשעט"מ
יזכו לבנות בית נאמן בישראל בנין עדי עד!

לעילוי נשמת
רבי **ישעיה** ב"ר **משה** זצ"ל
נלב"ע ט"ו אלול תשפ"א - תנצב"ה

לעילוי נשמת הרב **משה שמואל לוקסנברג** זללה"ה
ב"ר **ישראל מיכאל** זללה"ה
נלב"ע ט"ז אלול תשנ"ד - תנצב"ה